

بدبینی

۱۲ - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ
 إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا
 أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَ
 اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ :

انفراد با ایمان ، از بسیاری از گناهانی (بد) پرهیزید زیرا برخی از گناهان گناه
 (و بی اساس) است . (در امور مردم) کنجکاوی نکنید . و آنرا که بگریختن شماست ، آما کسی از
 شما دوست دارد که گوشت برادر خود را در حالی که مرده است ، بخورد ؟ ؛ حتماً این کار را
 بدو نپسندید . (و غیبت برادر مسلمان نیز مانند این عمل است) از (مخالفت) خدا
 پرهیزید ، خدا توبه پذیر و رحیم است .

در این آیه خداوند جامعه اسلامی را ملزم ساخته است که سه اصل اخلاقی را بعنوان حق
 لازم و واجب مراعات کند از لوازم و آثار اخوت اسلامی و برادری می باشد . در حق یکدیگر
 اجراء نمایند ، اینک بطور اجمال به این سه اصل اشاره می نمایم :

- ۱- بدگمانی و بدبینی نسبت به مسلمان ممنوع است .
- ۲- يك فرد مسلمان نباید در امور مردم کنجکاوی کند .

۳- شغیبت و بدگویی پشت سر مسلمان حرام است .

از آنجا که اصول فوق ، از مباحث اساسی اخلاق اسلامی میباشد ، در اصلاح اجتماع
 نقش مهمی دارند ، و از پیشوایان بزرگ مایمانات حالیه و قیومی در این قسمتها وارد شده است .
 شایسته است ، هر کدام را در یک مقاله مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار دهیم . اکنون بحث
 مادر پیرامون نخستین اصل یعنی «بدگمانی» است .

بدبینی یک حالت روانی است که شغیبت و احترام و تقوی و پاکی افراد در محیط فکر
 و فضای دارند آن اطمینان می بیند .

افراد بدبین از میان هزاران نقاط روشن و جلوه های خوب زندگی مردم ، فقط به
 تله های مبهم و تاریک و تیره ، از زندگی آنان متوجه میگردند .

همه مامیداریم که جان و مال و آبروی مسلمان محترم میباشد . و هرگونه تجاوز علیه بان حرام است . ولی درآیه به حرم تجاوز دیگری اشاره نموده و میفرماید که : حیثیت و آبرو و شخصیت هر مسلمانی ، حتی در محیط فکر و پندار و در دائر محبتات درون ما نیز محترم است . و هیچ فرد مسلمانی نباید بی جهت ، در درون خود ، به سرخصیست و یا کسی مسلمانی یا بدبینی دیدگمانی و داوری بد ، تجاوز نماید .

بقول یکی از دانشمندان معاصر : حدود امتیسی که اسلام برای جامعه مسلمان بوجود آورده ، منحصر به جان و مال و آبرو نیست ، بلکه علاوه بر این امتیهای سه گانه ، امنیت چهارمی را نیز خواستار شده است . و آن امنیت از نظر قضاوتهای دیگران است . یعنی افراد دیگر در محیط فکر خود او را مورد هجوم افکار و فتاویهای بد و نادر او قرار ندهند . احترام و شخصیت او علاوه بر هر سه عمل در خارج ، حتی در محیط افکار دیگران محفوظ بماند .

از این نظر اسلام ، هر گونه بدگمانی و بدبینی را که منجر به آنکه در ساختن شخص در محیط فکر و پندار ما میشود ، حرام نموده و دستور داده که جامعه با ایمان از هر گونه سوءظن نسبت به دیگران بپرهیزد .

پیامبر اکرم در یکی از بیانات شریفی خود ، به امتیهای چهارگانه مزبور اشاره نموده چنین میفرماید :

ان الله حرم علی المسلم دمه ؛ و ماله و عرضه ، و ان یظن به سوء الظن . (۱)
یعنی خداوند ، تجاوز به خون ، مال و آبروی مسلمان را حرام نموده است ، و هر گز اجازه نداده است ، که کسی به یک فرد مسلمان بدگمان شود . و در محیط فکر خود به او نسبت ناروا بدهد .

اگر امتیهای سه گانه در برابر حکومتهای مادی ، و سلطنتهای اداری تأمین میگردد ولی امنیت از نظر قضاوت مردم جز در سایه ایمان بخدا ، عملی نمیشود ، زیرا محیط و حدود حکومتهای مادی منحصر به ظواهر است ، و جلوگیری از تجاوزهای باطنی ، از حرم قدرت عوامل مزبور بیرون میباشد . فقط ایمان به خداست که میتواند سلولهای کونیه تجاوز را بگردد . زیرا ایمان داریم که خداوند از کارهای بیرون و درون ما آگاه میباشد .

ضررهای بدبینی :

- ۱- نخستین ضرر بدگمانی به خود انسان بازگشت میباشد ، از آنجاکه افراد بدگمان نمیتوانند اعمال دیگران را خالی از غرض و آلودگی تصور نمایند . هرگاه در یک رنج روحی و درد روانی بسر میبرند و سوز و گداز خیال و پندار عوارض آنها را شکسته میدهند .
- ۲- بدبینی رشته الفت و دوستی را از هم میکشد ، و بر اثر گمان بدی که انسان به

(۱) المحجة البيضاء ج ۵ ص ۲۶۸

دیگران دارد ، و آنها را خیارشکار ، و در میدان دوستی ناسای و با پایدار می بندارد ، ناچار میشود که همه گونه روابط خود را از آنها ببرد . از این نظر پیشوایان ما فرموده اند : **من غلب علیه سوء الظن لم یترک بینة و بین خلیفته صلحاً (۱)**
بدگمانی بر هر کس غلبه کند ، صلح و مسالمت را که میان او و دوستان وی استوار است ، بهم میزند .

۳- افراد بدبین همیشه منزوی و گوشه گیرند ، و بر اثر رعب و ترس که از مردم دارند ، هرگز با کسی نمیتوانند انس بگیرند ، از این نظر در روایات ما وارد شده است :
من لم یحسن ظنه استوحش من کل احد (۲) : افراد بدبین از همه مردم رعب و وحشت دارند .

۴- بد بینی آفت بزرگی برای سنجش صحیح و منطقی انسان است بد بینی بک نوع ، استقلال در نظر و تفکر و ادراک انسان بپوشید می آورد ، و هرگز نمیتواند در موضوعی بطرز خرد پسند و باور واقع بینانه داوری کند .

۵- بدبینی از بسیاریهای مسریست که همنشینان انسانرا نیز آلوده میسازد ، و آنرا به صورت یک خوری اسید در دوستان بوجود میآورد .

۶- بدبینی نه تنها در روح انسان اثر بد میگذارد ، بلکه روی ارتباطی که میان تن و جان است ، نیز از گزند و زیان آن سالم نمیماند ، و بقول دانشمند بزرگ عصر ما دکتر کازان : بدبینی وسعت به ابتداء از همه چیز ، از قدرت زندگی میگذرد ، زیرا این عادت منفی روانی روی دستگاه اعصاب و سمپاتیك و غدد داخلی اثر میکند ، و میتواند مبداء اختلالات عملی و حتی عضوی شود .

۷- بدگمانیهای بی مورد به هوس و وابستگیها در مغازه و کادگر کارخانه و نوکر منزل ، آثار رایخ خیانت و خفایت میکشاند ، زیرا کنجها و کاپوهای زیاد در باب و بزرگ خانه و پاشوهر ، و اثر و تداعی همانی ، سوز و اشیاخ خیانت و کارهای زشت را در نظر آنها مجسم میسازد و فکر خیانت را در آنها تجدید نمایند . و بقول برخی از دانشمندان نوکرانی که مورد سوءظن افراد میباشند و پیوسته احتمال میدهد که به اثبات خانه دستبرد ی بزنند ، چنین نوکرانی بلاخره دست به زدنی میزنند ، و بسوی زدنی کشیده میشوند .

از این خطر در دین مقدس اسلام برخی از نشانهها به غیرت های بی مورد و افراطی در باره هوس ، مذموم شمرده شده است ، زیرا چه بسا افراد پاک را به ناپاکی کشانیده ، و در ستکار را به نادرستی دعوت می نماید . چنانکه فرموده : **ایک و التفریق غیر موضعه فان ذلك یدعو الصحیحة الی النقم ، و البریئة الی الريب (۱)** یعنی ابراز و اظهار غیرت های بی مورد زنان پاک را به ناپاکی و بی گناه را بسوی گناه دعوت میکند .

(۱) غیر الاحکام ص ۶۹۷ (۲) غیر الاحکام ص ۲۹